

संघीय संसद, प्रतिनिधि सभा, विकास तथा प्रविधि समिति
पुष्पलाल (मध्य पहाडी) लोकमार्ग पश्चिम खण्डको स्थलगत अनुगमन प्रतिवेदन

२०७७ चैत २५ गतेदेखि ३० गतेसम्म

पृष्ठभूमि

सडक पूर्वाधार मुलुकको समृद्धिको मुख्य आधार हो । सभ्यताको सुरुवातसँगै सडक पूर्वाधारले मानवजातिको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दै आएको छ । सडक मार्गबाट नै व्यापार व्यवसाय लगायत मानवीय गतिविधिहरू सहज हुने भएकाले सडकलाई सभ्यता र समृद्धिको प्रमुख आधार पनि मानिन्छ । पुष्पलाल (मध्य पहाडी) लोकमार्ग मध्य पहाडी क्षेत्रको समग्र विकासको मूल आधार भएकोले यसको तीव्र निर्माणमा संघीय संसदको विकास तथा प्रविधि समिति निरन्तर लागि परिरहेको छ । यसै सन्दर्भमा समितिको मिति २०७७।१२।०९ गते बसेको बैठकले राष्ट्रिय गौरवका आयोजना अन्तरगतको पुष्पलाल (मध्य पहाडी) लोकमार्गको पश्चिम खण्डको उपयुक्त समयमा एक संसदीय टोली गठन गरी स्थलगत अनुगमन भ्रमण गर्ने निर्णय गरे अनुसार यही मिति २०७७ चैत २५ गतेदेखि ३० गतेसम्म समितिले उक्त सडक खण्डको स्थलगत अनुगमन गरेको थियो ।

स्थलगत अनुगमनमा सहभागी माननीय सदस्यहरूको नामावली :

१. मा. कल्याणी कुमारी खड्का-सभापति- संयोजक
२. मा. टेक बहादुर बस्नेत-सदस्य
३. मा. यज्ञराज सुनवार-सदस्य
४. मा. विना कुमारी श्रेष्ठ-सदस्य

समिति सचिवालयतर्फका कर्मचारीहरू :

१. शा.अ. श्री दिपाकुमारी दुलाल
२. ना.सु. श्री समिर गौतम

स्थलगत अनुगमनको उद्देश्य : पुष्पलाल (मध्य पहाडी) लोकमार्ग पश्चिम खण्डको वर्तमान अवस्था, समस्या र समाधानका उपायको पहिचान गरी समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

स्थलगत अनुगमनको क्षेत्र :

१. कास्की जिल्लाको रुडिखोला देखि पोखरा याम्दी पुल हुँदै पर्वतको कुश्मा-बाग्लुङ्गको बाग्लुङ्ग बजार-गल्कोट-बुर्तिवाङ्ग-पातिहाल्ने ।
२. पूर्वी रुकुम, पश्चिम रुकुम, जाजरकोट, दैलेख र अछाम ।

आयोजनाको परिचय :

मध्य पहाडी भूभागका जिल्लाहरूलाई यातायात सञ्जालमा जोडी उक्त क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, पर्यटकीय र शैक्षिक लगायतका समग्र क्षेत्रको सन्तुलित विकास गर्ने अभिप्रायले तराईका जिल्लाहरू समेटेर निर्माण गरिएको पूर्व पश्चिम राजमार्ग जस्तै पहाडी क्षेत्रको पूर्वमा पाँचथर जिल्लाको चियोभङ्ग्याड (नेपाल भारत सिमाना) देखि पश्चिममा बैतडी जिल्लाको झुलाघाट (महाकाली नदी) सम्म पुग्ने गरी करीब १८७९ कि.मि. लम्बाईको वैकल्पिक राजमार्ग निर्माण गर्ने उद्देश्यकासाथ नेपाल सरकारको आन्तरिक श्रोतबाटै सम्पूर्ण खर्च व्यहोर्ने गरी आ.व. २०६४/०६५ देखि मध्यपहाडी राजमार्ग आयोजना सञ्चालनमा रहेको छ। पूर्वी खण्डको लागि फिदिम र पश्चिम खण्डको लागि दाङमा आयोजना कार्यालय स्थापना गरी निर्माण कार्य सुचारु भई रहेकोमा नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदको मिति २०७५।०७।२५ को निर्णय अनुसार पूर्वी तथा पश्चिम खण्ड खारेज भई केन्द्रमा पुष्पलाल (मध्यपहाडी) राजमार्ग आयोजना निर्देशनालय (२०७५।०८।१९) र सो अन्तर्गत पाँच वटा खण्ड (पाँचथर, धुलिखेल, गोर्खा, पर्वत र दैलेख) मा योजना कार्यालय स्थापना भएकोमा मिति २०७५।०८।१९ गतेदेखि पुष्पलाल (मध्यपहाडी) राजमार्ग योजना कार्यालय, दैलेख सञ्चालनमा आएको छ । मध्य पहाडका २६ जिल्लाहरू जोड्ने गरी रेखाङ्कन भएको यस राजमार्गले करिब ५० लाख जनताहरूलाई प्रत्यक्ष यातायात सुविधा पुऱ्याउने देखिन्छ । यातायात सुविधाका कारण उक्त क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकासमा प्रगति हुनुका साथै सो क्षेत्रबाट हुने बसाई सराई निरुत्साहित भई भौगोलिक तथा वातावरणीय सन्तुलन कायम हुन सहयोग पुग्ने देखिन्छ । यस राजमार्गको रेखाङ्कन भित्र पर्ने विभिन्न जिल्लाहरूमा नेपाल सरकारको १० वटा आधुनिक शहरहरू विकास गर्ने लक्ष्य समेत रहेको हुँदा सो क्षेत्रमा आर्थिक गतिविधिमा वृद्धि भई रोजगारीका थप अवसरहरू सृजना हुने र सर्वसाधारण जनताको जीवनस्तरमा उल्लेख्य सुधार आउने अपेक्षा गरिएको छ । यस राजमार्ग आसपास रहेका विभिन्न पर्यटकीय स्थलहरू समेत यातायात पूर्वाधारको आभावमा यथेष्ट प्रचार प्रसार एवं विकास हुन नसकेको परिप्रेक्षमा राजमार्गको निर्माण सँगै आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको आवागमनमा वृद्धि भई अर्थतन्त्र थप चलायमान हुनेछ । राजमार्ग निर्माण सम्पन्न भएपछि विद्यमान आर्थिक, सामाजिक सूचकहरूको

उल्लेख्य रूपमा परिवर्तन हुने संकेत देखिएको हुँदा यो राजमार्ग एउटा रूपान्तरकारी योजना हुन सक्ने अपेक्षाका साथ नेपाल सरकारले आ.व. २०६९/०७० देखि यो आयोजनालाई "राष्ट्रिय गौरवको आयोजना" घोषणा गरी उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ । आयोजना सम्पन्न भई सम्पूर्ण सडक खण्डहरू कालोपत्रे स्तरमा पुगेपछि र प्रस्तावित सबै पुलहरूको निर्माण कार्य सम्पन्न भई सकेपछि मध्यपहाडी क्षेत्र हुँदै पूर्व मेची देखि पश्चिम महाकालीसम्म नै निर्बाध रूपमा यातायात सञ्चालनमा आउने छ । तत् पश्चात यो सडक नेपालको सडक यातायात क्षेत्रमा मेरुदण्डको रूपमा स्थापित भई विकासका सबै सम्भावनाहरूको ढोका खोल्न कोसेढुङ्गा सावित हुने विश्वास लिईएको छ ।

समितिको स्थलगत अवलोकन:

२०७७ चैत २५ गते विहान ६:१५ बजे सिंहदरवार दक्षिण गेटमा भेला भई समितिको टोली स्थल मार्गबाट पोखरा तर्फ प्रस्थान गर्यो । ११:१५ बजे पोखरा-बागलुङ सडक खण्डको जिरो किमिमा खाना खाएर समितिको टोली बागलुङको बुर्तिबाडतर्फ प्रस्थान गर्ने क्रममा कुशमा, पर्वत तथा बागलुङ खण्डमा निर्माणाधिन सडक खण्ड तथा स्तरोन्नति गर्नु पर्ने अवस्थामा रहेका सडक खण्डहरूको अनुगमन गर्दै सो सडक खण्डमा निर्माणाधिन घोडाबाँदैदेखि बुर्तिबाड सम्मको सडकखण्डको अनुगमन गरी समितिको टोली साँझ ७:१५ बजे बागलुङको बुर्तिबाड पुगेको थियो ।

चैत २६ गते विहान ७:३० बजे इलाका प्रशासन कार्यालय बुर्तिबाडमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी समितिको टोली जाजरकोटको खलङ्गा तर्फ प्रस्थान गर्यो । बागलुङको पातिहाल्नेदेखि रुकुमकोट, मुसिकोट हुँदै निर्माणाधिन खण्डको अनुगमन गर्दै निर्माण व्यवसायीहरूसँग राजमार्गको द्रुत निर्माण तथा स्थलगत अनुगमनका क्रममा देखिएका समस्या समाधानका लागि गर्नु पर्ने विषयहरूमा सजग गराउँदै साँझ ४:०० बजे समितिको टोली जाजरकोटको खलङ्गा पुग्यो । खलङ्गाको जिल्ला समन्वय समितिको हलमा राजमार्गको वर्तमान अवस्था, समस्या र समाधानका विषयमा वृहत अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरी समितिको टोली साँझ खलङ्गा बस्यो ।

चैत २७ गते विहान ७:०० बजे खलङ्गाबाट दैलेखतर्फ प्रस्थान गर्ने क्रममा थलाबजारमा निर्माणाधिन पुलको अनुगमन गर्यो । थलाबजारमा खाना खाएर दैलेखतर्फ प्रस्थान गरेको समितिको टोली जाजरकोटको पहाडमा भर्खरै ट्रयाकखोलीएको निर्माणाधिन सिंगललेनको बाटोमा निकै कष्टपूर्ण तरिकाले त्रसितहुँदै अगाडि बढ्यो ।

उक्त निर्माणाधिन सडक खण्डका कतिपय स्थानमा समितिको टोली ढुङ्गा पन्छाउँदै हिलोबाटोमा पैदल अनुगमन समेत गरेको थियो। सोही दिन साँझ ५:३० बजे समितिको टोली दैलेख बजार पुगेको थियो ।

चैत २८ गते बिहान ७:३० बजे दैलेखको जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी समितिको टोली दैलेखको दुल्लु हुँदै राकम कर्णालीतर्फ प्रस्थान गर्यो । कर्णाली पुल तरेर सुदूर पश्चिम प्रदेशको अछाम जिल्लाको मंगलसेन जिल्ला समन्वय समितिको हलमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी साँझ अछामको मंगलसेनमा बस्यो ।

चैत २९ गते बिहान ७:३० बजे साफेबजारबाट अत्तरीया तर्फ प्रस्थान गरेको समितिको टोली डोटीहुँदै दिपायलको कुलपाते सडक डिभिजनको कार्यालयमा पुगी सडक डिभिजनबाट उक्त क्षेत्रमा भएका सडक स्तरोन्नतिका सम्बन्धमा छलफल गरी त्यहाँबाट डडेलधुरा तर्फ प्रस्थान गर्यो । डडेलधुराबाट कैलालीहुँदै साँझ अत्तरीयाबाट महेन्द्रनगरको कञ्चनपुरमा बस्यो ।

चैत ३० गते बिहान ८:०० बजे समितिको टोलिले कञ्चनपुरको महाकाली नदीमा निर्माणाधिन चारलेनको पुलको अनुगमन गर्यो । उक्त अनुगमन कार्यक्रममा स्थानीय सांसद दिपक भट्ट लगायतको उपस्थिति रहेको थियो । निर्माणाधिन पुलमा ढुङ्गा लगायत निर्माण सामग्रीको अभाव रहेकोले पुल निर्माणमा समस्या रहेको निर्माणव्यवसायीले बताएका थिए । सो पुलको अनुगमन पश्चात् बिहान ११:३० बजे महाकाली नदी किनारमा नेपाल-भारत सीमा स्थित दशगजा क्षेत्रमा पर्ने सीमामा भारतले बनाउँदै गरेको पूर्वाधार तथा सारदा व्यारेज समेतको टोलिले स्लगत अनुगमन गरेको थियो । समितिको टोली दिउसो ४:३० बजेको श्री एयरलाईन्सको फ्लाइटबाट काठमाडौँ तर्फ प्रस्थान गर्यो। साँझ ५:४५ बजे समितिको टोली काठमाडौँ आइपुगेको थियो।

अन्तरक्रिया कार्यक्रम :

१. बागलुङको बुर्तिबाड

स्थलगत अवलोकनको क्रममा समितिले बागलुङको बुर्तिबाड इलाका प्रशासन कार्यालयको भवनमा २०७७ चैत २६ गते मध्यपहाडि लोकमार्गको वर्तमान अवस्था समस्या र समाधान विषयमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको थियो । सो कार्यक्रममा ढोरपाटन न.पा. प्रमुख, उप प्रमुख, विभिन्न राजनीतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, बुर्तिबाड इलाका प्रशासन कार्यालयका प्रमुख लगायतको उपस्थिति रहेको थियो । सो अन्तरक्रिया कार्यक्रममा बागलुङ बजारदेखिको घोडाबाँधे सम्मको २५ किमि खण्ड जटिल भूगोल भएका कारणले पिच हुन नसक्दा आवागमनमा समस्या भएको गुनासो रहेको थियो ।

बुर्तिबाडमा पुल बनेपछि १० वटा घरलाई क्षतिपूर्ति दिन बाँकी रहेको एवं सो खण्ड अन्तरगत पातिहाल्नेमा छ वर्ष अगाडि ठेक्का लागेको भएता पनि भौगोलिक विकटताको कारण सो क्षेत्रमा २ महिनामात्र काम गर्न सकिने भएकोले त्यहाँको सडक विस्तारको कार्यमा थप समय लागेको कुश्मा-पर्वत योजना प्रमुखले बताउनु भयो । बागलुङ स्थित स्थानीय जनप्रतिनिधिहरूले मध्यपहाडी लोकमार्गले बागलुङको जीवन रेखा नै परिवर्तन गरेकोमा खुसी व्यक्त गर्दै सम्पन्न भइसकेका सडक खण्डहरूको संरक्षण कसले गर्ने भनी नतोकिएको हुँदा सडक संरक्षणको जिम्मा स्थानीय तहलाई तोकिदिदा सडकले दीर्घकालिन सेवा दिन सक्ने बताउनु भयो ।

२. जाजरकोटको खलङ्गा

समितिको टोलीले २०७७ चैत २६ गते जाजरकोटको खलङ्गामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गर्यो । उक्त अन्तरक्रिया कार्यक्रममा राष्ट्रिय सभा सदस्य, पूर्व सांसद, भेरी न.पा. प्रमुख, छेडागाड न.पा. प्रमुख, उप प्रमुख, कुसे गा.पा.अध्यक्ष, विभिन्न राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, जाजरकोट खलङ्गा स्थित प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायतको उपस्थित रहेको थियो । आयोजनाबाट भेरी न.पा.का ५ वटा वडाहरू प्रत्यक्ष लाभान्वित भएको बताउँदै भेरी न.पा. प्रमुखले मेरो नगरपालीकामा आयोजनाको काम सन्तोषजनक रहेको बताउनु भयो । छेडागाड न.पा. प्रमुखले चौरजहारी-कुदुको पुल १० वर्षदिखि बन्न नसकेकोमा स्थानीय बासीले निकै शास्ती व्यहोर्नु परेको भन्दै तत्काल सो पुलको काम अगाडि बढाउन माग गर्नु भयो । अन्तरक्रिया कार्यक्रममा उपस्थित विभिन्न राजनीतिक दलका प्रतिनिधि तथा स्थानीय बासीले जाजरकोट दरवारलाई संग्रहालय बनाउनु पर्ने, आयोजनाको काम अगाडि बढाउँदा नागरिकको स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी काम गर्नु पर्ने, निर्माण सम्पन्न भएको आयोजनाको सडक खण्डमा वृक्षारोपण गरी हरीयाली बनाउनु पर्ने लगायतका माग राख्नु भएको थियो ।

बुर्तिबाडको पातीहाल्नेदेखि जाजरकोटको खलङ्गा सम्मको सो खण्डमा २०७३ माघमा ठेक्का सम्झौता भएका कामहरू सार्वजनिक खरिद ऐनको नवौँ सशोधन अनुसार पुरानो रुग्ण ठेक्काहरूको सन्दर्भमा एक वर्ष म्याद थपिदिने नीति अनुसार १ वर्षको म्याद थप भए तापनि विभिन्न ठाउँमा पहिरोका कारण पुरानो ट्रयाकलाई क्षति पुर्याएको हुँदा नयाँ ट्रयाक खोल्नुपर्ने अवस्था भएकोले काममा ढीलासुस्ती भएको एवं त्यसैविचमा कोरोना माहामारीका कारण काम अगाडि बढाउन नसक्दा सो क्षेत्रमा निर्माण सम्पन्न हुन अझ केही समय लाग्ने एवं कोरोना माहामारीका कारण ६ महिना पुनः म्याद थप भए तापनि नयाँ ट्रयाक खोल्नुपर्ने स्थितिमा सडकको राइट अफ वे ५० मि. र १०० मि. मा रहेको विवाद तथा मुआब्जा वितरणमा भएको ढीलासुस्तीका कारण काम अगाडि बढाउन समस्या भएको यस सडक खण्डको आयोजना प्रमुखले बताउनु भयो ।

३. दैलेख सदरमुकाम दैलेख

समितिको टोलीले २०७७ चैत २८ गते दैलेखको जिल्ला प्रशासन कार्यालयको भवनमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गर्यो । उक्त अन्तरक्रिया कार्यक्रममा कर्णाली प्रदेश सभा सदस्य, नारायण न.पा. प्रमुख, जिसस उप प्रमुख, विभिन्न राजनीतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिज्यू, जिल्ला स्थित प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायतको

उपस्थिति रहेको थियो । अन्तरक्रिया कार्यक्रममा विभिन्न बक्ताहरूले आयोजनाको काम सन्तोषजनक रहेको भएता पनि क्यूरेडको काम राम्रो नभएको, काममा ढिलासुस्तीले गर्दा दैलेख-जाजरकोट खण्ड जोडिन नसकेको, अन्तरमन्त्रालयगत समन्वय हुन नसक्दा आयोजनाले गति लिन नसकेको लगायतका विषयमा आफ्नो धारणा राख्नु भएको थियो । दैलेख खण्डमा पर्ने आयोजनको कतिपय स्थानमा सडकको दाया बाँया सरकारी मापदण्ड अनुसार छोड्न नसकेर स्थानीय सरकारको सहमतिमा सडकको मध्यविन्दुबाट ७.५ सडकले लिने र २.५/२.५ सडक साइड छोडेर वस्ती बसाल्न पाउने भनि निर्णय भएको स्थानीय जनप्रतिनिधिले बताउनु भएको थियो ।

आयोजनाको विद्यमान अवस्था:

समितिले पुष्पलाल मध्यपहाडी राजमार्गको पश्चिम खण्ड स्थलगत अवलोकन गर्ने क्रममा आयोजनाको दुईवटा खण्डको स्थलगत अवलोकन गरेको थियो यहाँ पहिलो खण्ड कास्की जिल्लाको रुडिखोलादेखि पोखरा याम्दी पुल हुँदै पर्वतको कुश्मा-बागलुङ्गको बागलुङ्ग बजार-गल्कोट-बुर्तिवाङ्ग-पातिहाल्ने तथा आयोजनाको दोस्रोखण्ड रुकुम पूर्व, रुकुम पश्चिम, जाजरकोट, दैलेख र अछामसम्मको खण्डको बारेमा उल्लेख गरिएको छ ।

कास्कि खण्ड

- रुडिखोला – करपुटार – भगवतीटार – काँहु – भलाम – लामाचौर – याम्दिपुल (जम्म लम्बाइ ४९ किलोमिटर, शुरुको १६ किमी मा ठेक्का व्यवस्थापन भइ काम शुरु भएको बाँकि सडक खण्डमा ठेक्का हुन बाँकी)
- याम्दीपुल नयाँपुल सडक खण्ड(जम्मा लम्बाइ ३७ किलोमिटर, शुरुको १२ किमि मा काम भै राखेको र त्यसपछीको २५ किमी निर्माण सम्पन्न भएको)

पर्वत खण्ड

- नयाँपुल – कुश्मा – मालढुङ्गा (जम्म लम्बाइ २५ किलोमिटर, २० किमी कालोपत्रे भएको ५ किमी बाँकी काम हुँदै असार सम्म सम्पन्न हुने)
-

बागलुङ्ग खण्ड

- बागलुङ्ग – घोडाबाँधे – हटिया- खर्बाङ – बुर्तिबाङ – निसि – पातीहाल्ने (जम्म लम्बाइ १३५ किलोमिटर, ९९ किमी कालोपत्रे भएको, बागलुङ्ग बजार देखी घोडाबाँधे सम्मको २५ किलोमिटरमा कालोपत्रे गर्ने बाँकी रहेको जसमा दुइवटा ठेक्का रहेको)

बागलुङ्ग बजार देखी घोडाबाँधे सडक खण्ड

यस सडक खण्डमा दुइवटा ठेक्का व्यवस्थापन भएको । पहिलो बागलुङ्ग बजार देखी बिहुँ सम्मको ०+००० देखि १२+८९६ सम्मको ठेक्का भारत सिद्धिसाइ जेभी ले निर्माण कार्य गरिरहेको र दोश्रो बिहुँ १३+००० देखी २५+००० घोडाबाँधे सम्मको ठेक्का MP/SCF/ECC JV ले निर्माण कार्य गरि राखेको ।

श्री Bharat/Siddhisai JV, Kathmandu मार्फत मिति २०७३।१०।१४ मा ठेक्का सम्झौता भइ शुरु भएको । उक्त निर्माण कार्यको शुरु सम्झौता अनुसार मिति २०७६।१०।१३ गते भित्रमा निर्माण

कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ । पहिलोपटक मिति २०७७।०९।२७ सम्म म्याद थप भएको र त्यसपछि ६ महिना कोरोनाका कारण म्याद थप भएको ।

MP/SCF/ECC JV मार्फत मिति २०७२।१०।१० मा ठेक्का सम्झौता भइ शुरु भएको । उक्त निर्माण कार्यको शुरु सम्झौता अनुसार मिति २०७५।१०।०९ गते भित्रमा निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ । विभिन्न कारणहरु देखाइ मिति २०७७।०९।१३ सम्ममा म्याद थप भएको र त्यसपछि ६ महिना कोरोनाका कारण म्याद थप भएको ।

- घोडाबाँधे हटिया खण्ड २० किमि । निर्माण सम्पन्न भएको । वर्षातले धेरै ठाउँमा क्षेती पुरायको हुनाले तत्काल पुननिर्माण गर्नु पर्ने छ । धेरै ठाउँमा बाटो one way भएको, Retaining wall हरू लडेर यातायात सन्चालनमा अवरोध भएको ।
- हटिया बुर्तिबाड खण्ड ४३ किमि । निर्माण सम्पन्न भएको ।
- बुर्तिबाड निसि पातिहाल्ने सडक ४२ किमि । ३७ किमि निर्माण सम्पन्न भएको ५ किमि बाँकी रहेको

आयोजनाको दोस्रोखण्ड रुकुम पूर्व , रुकुम पश्चिम, जाजरकोट, दैलेख र अछाम

रुकुम पूर्व देखि अछामसम्म योजनाको जिम्मेवारीमा रहेको करीब ४४० कि.मि. सडक आ.व. ०७९/८० सम्ममा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । यस योजना कार्यालय अन्तर्गतका सडकहरुको हालसम्मको अवस्था ।

सि.नं.	जिल्ला	जम्मा कि.मि.	Blacktop Complete (km)	ठेक्का व्यवस्थापन
१.	रुकुम पूर्व / पश्चिम	१२५	४६	सम्पन्न
२.	जाजरकोट	०८३	०	सम्पन्न
३.	दैलेख	१२५	१९	सम्पन्न
४.	अछाम	१०७	१०२	सम्पन्न
	जम्मा	४४०	१६७	

यस योजना अन्तर्गत सम्पन्न भएका तथा निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका मोटरेवल पुलहरुको विवरण:

सि.नं.	जिल्ला	पुलको नाम	स्थान	हालको अवस्था
१.	रुकुम पूर्व	रेली खोला पुल	रेली खोला	सम्पन्न
२.	रुकुम पूर्व	सांग्रे खोला पुल	खोपिचार	सम्पन्न

३.	रुकुम पूर्व	घोरखानी पुल	घोरखानी	सम्पन्न
४.	रुकुम पश्चिम	जहारी खोला पुल	जहारी खोला	सम्पन्न
५.	पश्चिम रुकुम जाजरकोट	भेरी पुल	कुदु/ चौरजहारी	निर्माणाधीन
६.	जाजरकोट	थलहघाट पुल	थलहघाट	निर्माणाधीन
७.	दैलेख	रुम खोला पुल	रुम खोला	निर्माणाधीन
८.	दैलेख	कुम्भी खोला पुल	कुम्भी खोला	निर्माणाधीन
९.	दैलेख	पावडे खोला पुल	पावडे खोला	ठेक्का सूचना आवहान गरिएको
१०.	दैलेख /अछाम	राकम पुल	कर्णाली नदी	सम्पन्न
११.	अछाम	कचरौटेखोला पुल	बन्निगढी गाउपलिका	सम्पन्न

योजनाको शुरु देखि हालसम्मको कुल भौतिक प्रगति ४५% वित्तीय प्रगति ४३.५७% रहेको छ। साथै यस आ.व.०७७।७८ मा विनियोजित बजेटको तुलनामा वित्तीय प्रगति प्रथम चौमासिक सम्म ३१.७० रहेको छ।

स्थलगत अवलोकनका क्रममा देखिएका एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रममा उठेका साझा समस्याहरु:

- आयोजनामा राज्यको श्रम, पुँजी र समय खर्च हुने भएकोले यसको उचित संरक्षणमा समस्या देखिएको
- ठाउँ-ठाउँमा सडक सुरक्षाको उचित व्यवस्था नभएको ।
- सडकको विभिन्न स्थानमा पहिरोको समस्या तथा सुख्खा पहिरोले समेत पटक-पटक सडक अवरुद्ध हुने गरेकोले सोको उचित व्यवस्थापनमा ध्यान नपुगेको ।
- मध्यपहाडि लोकमार्गको जाजरकोटबाट दैलेख जाने खण्डमा सडकको लेवल भन्दा निकै होचो पुल निर्माण गरेको पाइयो । यसले भविष्यमा पुल भासिएर आवागमनमा कठिनाई हुन सक्ने सम्भावना देखिएको ।
- आयोजनको विभिन्न स्थानमा सडकको दायाँ बायाँ राइट अफ वे क्लियर हुन नसक्दा निर्माण कार्यमा जटिलता देखिएको
- जाजरकोटबाट दैलेख जाने क्रममा निर्माणाधीन थला बजार पुलबाट जाजरकोट जोड्ने सडक अलाइनमेन्टमा समस्या देखिएको

- स्थलगत अनुगमनको क्रममा जाजरकोटको कुदु र रुकुम पश्चिमको चौरजहारी जोड्न बन्दै गरेको भेरी नदी माथिको पुल समयमा निर्माण हुन नसक्दा जाजरकोट तर्फ जाने यात्रुले निकै शास्ती वेहोर्नु परेको देखिएकोले यथाशीघ्र पुल निर्माणमा जोड दिनु पर्ने
- **समस्या समाधानका उपायहरू:**
- पुष्पलाल (मध्य पहाडि) लोकमार्गको मार्गाधिकार (राइट अफ वे) तत्काल निर्धारण गर्नु पर्ने । नेपालको भूगोल अनुसार तराई पहाड र हिमाली क्षेत्रको राइट अफ वे को सम्बन्धमा तत्काल उचित निर्णय हुनु पर्ने ।
- आयोजनाका विभिन्न खण्डमा सडकको मार्गाधिकार भित्र पर्ने विद्युतका पोल हटाउन एवं रुख कटानमा समस्या देखिएकोले सोको सम्बन्धमा यथाशीघ्र निर्णय हुनु पर्ने ।
- आयोजनाको काम अगाडि बढाउँदा स्थानीय नागरिकहरूको स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी सडक निर्माणको कार्य गर्नु पर्ने गुनासो पाइएकोले निर्माण व्यवसायिहरूलाई यसतर्फ सचेत गराउनु पर्ने ।
- आयोजनाको कतिपय स्थानमा सडक सञ्चालनमा आउन नपाई सडक भासिएको, सडकमा खाल्डाखुल्डी परेको पाइएको हुँदा सडक अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्ने ।
- सम्बन्धित स्थानिय तह, स्थानिय प्रशासन र जनतासंग समन्वय र छलफल गरि सडक रेखाङ्कन भित्र रहेका घरटहराको मापदण्ड बमोजिम मुआब्जा वितरण गरि सडक निर्माण कार्य अगाडी बढाउनु पर्ने।

निष्कर्ष

मध्यपहाडि लोकमार्ग राष्ट्रिय गौरवको आयोजना हो । राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको अनुगमन र निरीक्षणको जिम्मेवारी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय अन्तरगत रहेतापनि यी आयोजनाहरूमा अपेक्षित प्रगति हुन सकेको पाइदैन । ठेकेदारले समयमा काम सम्पन्न नगरिदिदा हुने विवाद, निर्माण सामग्रीको अभाव, जग्गा अधिग्रहण, मुआब्जा वितरण, अन्तरमन्त्रालयगत समन्वयको अभाव, रुख कटानसँग सम्बन्धित समस्या आयोजना कार्यान्वयनका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् । यद्यपि मध्यपहाडि लोकमार्गको पश्चिम खण्डमा भएको कार्य प्रगति सन्तोष जनक नै मान्न सकिन्छ । तर पनि आयोजनाको निरन्तर अनुगमन, पर्याप्त दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था, आवश्यक बजेटको सुनिश्चितता र पर्याप्त निर्माण सामग्रीको व्यवस्थापन हुन सके आयोजना तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्न सकिने आधार तय हुने समितिको ठहर रहेको छ । समितिले पटक-पटक आयोजना पूर्व तयारीका चरण सम्पन्न भइसकेपछि मात्र कुनै पनि पूर्वाधार निर्माणका आयोजनाहरू ठेक्का प्रक्रियामा जानु पर्छ र त्यसको कार्यान्वयनमा कुनै पनि व्यवधान

आउन नदिन समय-समयमा अनुगमन र निरीक्षण हुनु पर्छ भनेर सम्बन्धित निकायलाई निर्देश गरिसकेको छ ।

यसैगरी मध्य पहाडमा विकास र समृद्धिको बहार ल्याउने महत्वपूर्ण योजनाका रूपमा अघि सारिएको पुष्पलाल मध्य पहाडी लोकमार्ग तोकिएको समयमै सम्पन्न गर्न समितिले निरन्तर छलफल, अनुगमन र निरीक्षण गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन समेत दिदै आइरहेको छ । संसदीय टोलीले गर्ने छलफल र स्थलगत अध्ययन अवलोकनले आयोजनामा देखिएका समस्याहरु उजागर हुने, आयोजनामा देखिएका समस्या समाधानका उपायबारे निर्माणव्यवसायी र स्थानीयबाट सुझाव प्राप्त हुने र सोही बमोजिम त्यस्ता समस्या समाधानका लागि समितिले सम्बद्ध सरोकारवाला निकायलाई आवश्यक निर्देशन समेत दिने गर्दछ । समितिले गर्ने यस्ता स्थलगत अनुगमन भ्रमण कार्यक्रमबाट आयोजनामा देखिएका अवरोध हटाउन, निर्माणाधिन कामको गतिलाई बढाउन र गुणस्तर कायम गर्न/गराउन सहयोग पुग्ने समितिको ठहर रहेको छ ।

स्थलगत अवलोकनका क्रममा लिइएका केही तस्वीरहरू

बागलुङको बुर्तिवाडमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

बागलुडबाट बुर्तिबाड जाने मार्गमा पर्ने निर्माणाधिन सडक खण्ड

बुर्तिबाडबाट जाजरकोटजाने बाटोमा पर्ने निर्माणाधिन सडक खण्ड

जाजरकोटको खलंगामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

जाजरकोटको कुदु र रुकुम पश्चिमको चैरजहारी जोड्न बन्दै गरेको भेरी नदीको पुल

जाजरकोटको खलंगामा

दैलेख जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

